

Příspěvek z II. konference policejních historiků

POUŽÍVÁNÍ OBRNĚNÝCH VOZIDEL K POLICEJNÍM ÚČELŮM V ČSR A ČSSR

Policisté musí někdy zakročit v situaci, kdy jsou ohrožováni střelbou nebo agresivním davem, který vrhá kameny, zápalné láhve a jiné nebezpečné předměty. Ochranu jim v těchto kritických situacích mohou zajistit obrněná vozidla.

Často tuto podporu poskytla armáda. Již v prvních letech Československé republiky pravděpodobně došlo k takové součinnosti při stabilizaci pohraničních oblastí s Německem, Rakouskem, Maďarskem a Polskem, kdy vojenské a četnické jednotky podle dobových svědectví v řadě případů podporovaly obrněné vlaky a auta. Mladá československá armáda tehdy disponovala obrněnými auty typu Lancia, které se do vlasti vrátily spolu s italskými legionáři, a obrněnými auty na podvozku nákladního auta Fiat Torino, jejichž pancéřovou nástavbu s dvěma otočnými kulometnými věžičkami vyrobila Škoda Plzeň.

V dalších letech došlo k vývoji nových obrněných aut (OA) československé konstrukce. Z policejního hlediska je zajímavý typ Škoda PA-II, přezdívaný pro oblé tvary „Želva“.

Vznikl začátkem 20. let a byla to velmi slibná konstrukce. Nejednalo se o opancéřovaný nákladní automobil, čtyřkolový podvozek byl konstruován samostatně. Vůz byl říditelný v obou směrech, na silničních kolech s pneumatikami prý na silnici dosahoval rychlosti až 70 km/h. Tato kola bylo možno vyměnit za kola s plnými pryžovými obručemi – s nimi byl vůz sice pomalejší, ale zato byl méně zranitelný střelami. Osádce pěti mužů chránila pancéřová nástavba, v jejíž rozích byly v kulových lafetách uchyceny čtyři těžké vodou chlazené kulomety Maxim 08. Pancéřová karoserie nesla maskovací nátěr v kombinaci hnědé, zelené a okrové barvy. Československá armáda je používala, zkoušela a předváděla na přehlídkách. Vojenské označení mělo být OA vz. 23, ale k oficiálnímu zavedení do výzbroje nedošlo. Nevýhodou byl shledán sice účelný, ale výrobně nákladný pancíř, nedostatečný výhled řidiče a stísněný vnitřní prostor s ohledem na výzbroj.

Fotografie prvního vodního stříkače – 1931

Armádní „Želva“ se tak bojového použití dočkala až v policejních službách. V roce 1927 zakoupila tři PA-II rakouská policie, která na rozdíl od armády omezené poválečnými dohodami mohla obrněné vozy používat. Několikrát byly zřejmě nasazeny při pouličních bojích ve třicátých letech. Dochovaly se fotografie vozů PA-II v okolí rakouského kancléřství ve Vídni, kde v roce 1934 došlo k neúspěšnému pokusu nacistů o ozbrojený puč, při němž byl přímo ve své kanceláři zavražděn kancléř Dollfus. Nejméně jeden vůz opatřili Rakušané malou pozorovací věžičkou. Rakouské želvy zřejmě nesly jednobarevný – snad šedý – nátěr.

Ve 30. letech přijalo ministerstvo vnitra Československé republiky řadu opatření k posílení bezpečnostní služby zejména v pohraničních oblastech s hitlerovským Německem, obývaných stále více se nacizující německou menšinou. V roce 1937 převzalo 9 OA Škoda PA-II, které

Posádka vozu

v četách po 3 vozech přidělilo státním policejním úřadům v Mostě, Liberci a Ostravě. Želvy měly podpořit policejní pohotovostní úderné čtyři a jednotky Stráže obrany státu (SOS) při zákrocích proti vzbuřencům, k čemuž v září 1938 skutečně došlo. Dochovala se fotografie PA-II na náměstí ve Frýdlantu 22. září 1938, kdy toto město obsazene Freikorpssem a stoupenci SdP musely jednotky SOS a vojenská asistence obsadit silou, i svědectví o bojovém nasazení želv v dalších ohniscích napětí, kdy již samotný příjezd OA působil na jednotky SOS morální podporou. Policejní želvy si zřejmě ponechaly původní vojenskou omšelou kamufláž, jen vojenské evidenční číslo bylo nahrazeno policejním. Po okupaci ČSR v březnu 1939 pravděpodobně skončily v rukou německé policie, nebo byly uskladněny, sešrotovány či použity k výcviku.

Následovníkem „Želvy“ byl pancéřový automobil Škoda PA-III, zavedený do výzbroje čs. armády jako OA vz. 27 a používaný až do března 1939. Podvozek vycházel z vozu PA-II, výzbroj tvořil těžký kulomet Š vz. 24 v otočné věžičce, stejná zbraň ve spodní části pancéřové nástavby a záložní lehký kulomet ZB vz. 26. Kulomety doplňovala zaměřovací optika. Osádky si jej oblíbily pro jeho spolehlivost a snadnou údržbu. V roce 1938 měly být některé stroje převedeny k jednotkám SOS, vzhledem k vývoji událostí k tomu však již nedošlo. Nicméně OA vz. 27, stejně jako další obrněná technika čs. armády včetně tanků, byla úspěšně použita v rámci asistenčních vojenských jednotek, vyslaných k podpoře četnictva, policie a jednotek SOS při bojích nejen proti nacistům po 12. září 1938, ale i později na Slovensku a Podkarpatské Rusi.

Začátkem 30. let zavedla čs. armáda do výzbroje lehký OA vz. 30 na podvozku úspěšného šestikolového vozu TATRA 72. Osádku tří mužů chránila pancéřová nástavba, výzbroj tvořily dva lehké kulomety ZB vz. 26, z nichž jeden byl umístěn v otočné věžičce. Vůz dosahoval rychlosti 60 km/h. Vojská si od něj slibovali dobrou *průchodivost* terénem. Hmotnost pancéřové nástavby sice jízdní vlastnosti známé tatrovky poněkud zhoršila, přesto byly tyto vozy úspěšně používány až do nacistické okupace a často nasazeny k asistenčním úkolům v krizových letech 1938–1939. Známa je například jejich účast na boji o hotel Victoria a Wäzsl v Chebu, kde se 14. září 1938 zabarikádováli stoupenci SdP a zahájili střelbu z pušek a kulometů na policejní četě, která se chystala provést domovní prohlídku. Obě budovy se policistům a vojákům, podporova-

ným právě dvěma OA vz. 30, podařilo dobít až po prudké přestřelce. (Mimo jiné zde v boji padl i Jan Klenner, pravděpodobně první pražský policista který položil život v boji proti nacismu.) Ministerstvo vnitra také jednalo s armádou o převedení deseti OA vz. 30 pro podporu četnických pohotovostních oddílů, zařazených tehdy většinou do struktury SOS. K tomu však již zřejmě došlo až krátce před okupací v březnu roku 1939, kdy všechna obrněná vozidla zabavili Němci. Podle dochovaných fotografií pak německá *Schutzpolizei* používala i několik OA vz. 30. Jsou známy např. fotografie těchto vozů v německých službách při demonstrační přehlídce síly v Kladně na počest německého policisty Kniestla zastřeleného odbojářem Janem Smudkem.

V předválečném Československu došlo nejen k použití vojenských obrněných vozidel k policejním účelům, ale i ke vzniku dvou konstrukcí čistě policejních. V časopise Bezpečnostní služba publikoval v roce 1931 policejní rada a velitel sboru uniformované stráže bezpečnosti v Praze Dr. Karel Tomek dva články

s názvem „Stříkačka jako nová zbraň policejní“. V prvním z nich například popisuje výhody použití vodního proudu slovy: „V mnohých státech... užívá policejní správa k rozehnání sročených davů... hadic, a to tím způsobem, že je prostě připevní k pouličním hydrantům. ...*Horké hlavy se ochladí, situace často velice napjatá, jež hrozí vybití se tragicky, promění se v situaci více méně komickou a konečně demonstranti schlazení proudy studené vody odcházejí... věc má vadu, tkvící v omezenosti délky hadice... Za dosahem vodního proudu mohou se demonstranti opět nerušeně srotiti... mohou si tam pak nerušeně tropiti posměch z úředního zákroku...* V Německu po těchto zkušenostech byla sestrojena *stříkačka automobilisovaná*. Je to těžké auto opatřené tankem na vodu... Jak z obrázků je patrné, jest vodní tank opatřen na horní své části kopulí, na níž je namontována na všechny strany otáčivá stříkačka.“ Následuje zevrubný popis vozu berlínské policie, zmiňující i pancéřovou ochranu proti kamení či střelbě. Na závěr článku autor uvádí: „pro policejní ředitelství v Praze byl také již objednan podobný vůz domácí výroby a zlepšené konstrukce.“

V následujícím čísle rada Tomek popisuje pancéřovou stříkačku PA-304, sestrojenou v roce 1931 pro policejní ředitelství v Praze Hasičskými závody v Čechách u Prostějova na podvozku nákladního auta Škoda 304. Nádrž na vodu o obsahu 3 500 litrů a prostor pro osádku 6–9 policistů chránila nástavba z pancéřového plechu, okénka, průzory a reflektory krylo vrstvené sklo „triplex“, odolávající úderům i střelám z lehčích ručních zbraní, a sklopné pancéřové žaluzie. Vůz měl čtyři vodní stříkačky: otáčivý v hlavní věži, dva boční a jeden zadní. Ráže ústí stříkaček bylo možné měnit a regulovatelný byl i tlak vody. Výzbroj dvou postranních věží měly v případě potřeby tvořit dva lehké kulomety vz. 26, nebo vrhače plynových bomb. Vůz dosahoval rychlosti 40 km/h, s jízdou v terénu se nepočítalo. Byl vyroben v jediném exempláři a nesl značku N-822. Autorovi nástinu zatím nejsou známy podrobnosti o případném nasazení vozu PA-304 nebo o jeho dalším osudu.

Firma ČKD Praga vyrobila v roce 1934 prototyp policejního OA s označením TNSPE-34 na podvozku nákladního automobilu Praga TN. Nástavba z pancéřových plechů kryla motor, prostor pro tříčlennou osádku i nádrž na vodu o obsahu 5000 litrů. Okénka kryla nerozbitné sklo a sklopné krytky se šterbinami. Hlavní výzbroj sestávala z lehkého

kulometu ZB-30 a vodního děla umístěného v otočné věži. Proud vody pod tlakem 30 atmosfér porážel dospělé osoby na vzdálenost 10 metrů. Ve vodě mohl být rozpuštěn barvicí roztok k snazší identifikaci zasažených osob. Osádka vozidla mohla také za jízdy vypouštět z lahví slzotvorný plyn nebo vyhazovat slzotvorné ruční granáty. Vůz dosahoval rychlosti 40 km/h. Později vznikla vylepšená verze TNSPE-37. Na domácím trhu Pragovka s tímto typem neuspěla. 7 vozidel zakoupilo pro svou policii Rumunské království.

V časopise Bezpečnostní služba v roce 1935 uveřejnil Ing. Bohuslav Beneš článek s názvem „Policejní obrněné auto (O.A.) a jeho úkoly při bojovém použití policie“. Nezabývá se v něm konstrukčními hledisky ani popisem jednotlivých typů. Stručně popisuje historický vývoj bojových vozidel a obsáhleji popisuje úkoly OA při policejních akcích :

„Použití O.A. možno všeobecně rozdělit na použití:

a) uvnitř velkoměsta bude nejčastější a prováděno výhradně podle zásad policejní taktických,

b) mimo velkoměsto, při akcích přespolních, jež budou pouze výjimkou v bojovém použití policie a při nichž velkou měrou se uplatní také zásady vojensko-taktického vedení boje.

Činnost O.A. uvnitř velkoměsta bude odvislá od protivníka:

a) při nepokojích slabého rázu, je-li demonstrant pouhým neozbrojeným davem, nepředpokládá se zakročení bojové : O.A. rozptyluje davy nájezdem na zadní řady nebo plynovými útoky, vtipně vedenými, provádí hlídkovou a strážní službu projížděním ulic nebo sřežením budov, zabírá nové srovnání, průchodu určitými ulicemi, stavbě bariád, dopravuje policejní mužstvo, příp. orgány velitelské, úřední, skýtá ozbrojený průvod asistenčním četám, dopravovaným jinými prostředky (poplachovými auty), provádí spojovací službu, předává rozkazy, zprávy, provádí zpravodajskou službu apod.

b) při vážných nepokojích a výtržnostech, je-li protivník policie skutečným a ozbrojeným povstalcem s dokonalou výzbrojí a s organizovaným vedením, je bojové zakročení nutným: O.A. spolupracuje s policejními útvary bojovými od počátku akce až do úplného zjednání klidu, při čemž využívá plnou měrou všech výhodných vlastností bojových a policejně-taktických.“

Autor se dále jednotlivými možnostmi použití OA zabývá podrobněji. Lze říci, že ve svém článku popsal spektrum úkolů, které vojenská i policejní OA o tři roky později zejména v pohraničí skutečně plnila, a jejich modernější následovníci jsou k nim vlastně určení dodnes.

V období protektorátu Čechy a Morava česká vládní policie ani četnictvo obrněnými vozidly nedisponovala. Německá Schutzpolizei ano. Šlo o několik typů obrněných aut a lehkých tanků německé výroby nebo kořistní, například francouzské. Před začátkem povstání 5. května 1945 projížděla centrem Prahy skupina tančíků Renault AMR jako demonstrace přetrvávající okupační moci. Dlouhé trvání neměla, některé z těchto strojů krátce poté ukořistili čeští povstalci a policisté, kteří je použili k bojům v okolí Václavského náměstí a k ochraně krytu protiletectvé policie v Bartolomějské ulici, kde sídlilo i povstalecké velitelství „Bar-toš“. K povstání proti nacistům

v květnu 1945 se prokazatelně připojila naprostá většina českých četníků a policistů. Řada z nich bojovala i jako osádky povstaleckých obrněnců. Dochoval se například snímek ukořistěného stíhače tanků Jagdpanzer 38 (t) Hetzer bez kanónové výzbroje, s nápisem „Smrt německým okupantům“, do jehož osádky patřil policejní kapitán Hilman z 61. revíru.

V poválečném období došlo opětovně k použití vojenské obrněné techniky v bezpečnostních akcích ve spolupráci se Sbohem národní bezpečnosti. Na fotografiích lze například doložit účast tanků i obrněných aut při znovuoobeznávání pohraničí po květnu 1945 i v rámci „Akce B“, zaměřené k potírání pronikajících banderovců.

Požárníci v bývalé Německé demokratické republice používali cisternovou automobilovou stříkačku „Tanklösch-fahrzeug – TFL 15“ na bázi šestikolového nákladního auta IFA G5. Pro potřeby Volkspolizei (Vopo) vznikla obrněná verze „G5 SK-2 Wasserwerfer“. Kabinu tříčlenné osádky, nádrž na 9000 litrů vody a vodní stříkač s reflektorem v otočné věži chránila nástavba z pancéřového plechu. Okénka krylo odolné sklo a sklopné krytky se šterbinami. Výměnné proudnice měly různé ráže, regulovatelný byl i tlak vody. Max. rychlost 60 km/h. Jedno vozidlo SK-2 bylo v 60. letech dovezeno do Československa pro potřeby Sboru národní bezpečnosti (SNB). Používala jej Pohotovostní jednotka městské správy VB v Praze, která sídlila v kasárnách na Míčáncích ve Vršovicích. V roce 1969 došlo k jeho použití na Václavském náměstí a okolních ulicích při protestech občanů proti okupaci sovětskými vojsky, které přerostly v násilné střety s jednotkami SNB. V 70. letech byl také využíván pohotovostním plukem k výcvikovému účelům. Vozidlo neslo zelený nátěr a evidenční číslo B-57057. Někdy na přelomu 70. a 80. let došlo k jeho vyřazení a sešrotování. V kasárnách na Míčáncích se údajně vyskytoval i kolopásový obrněný transportér, zřejmě OT-810.

V 60. a 70. letech byly pro potřeby armády i národního hospodářství vyráběny nákladní automobily TATRA 138 a 148 v několika verzích. Útvary požární ochrany (PO) používaly cisternové automobilové stříkačky (CAS) na podvozku T 138 a 148. Ve své výzbroji je měly i pohotovostní útvary VB a vojska MV. V 70. a 80. letech byly zejména vozy používané pohotovostním plukem opatřeny otočnými plechovými nástavbami s průhledy z drátěného pletiva nebo plexiskla, které chránily obsluhu dvou vodních stříkaček na střeše cisterny před hozenými předměty. Nástavby zřejmě vyrobili pracovníci autodílen MV. Pletivová maska chránila také kabinu řidiče. Tyto vozy nesly většinou hnědozelený nátěr, kapota motoru, dveře kabiny a zadní dveře

cisterny byly bílé s černými nápisy VB. Některé Tatry nesly i standardní žluto-bílý nátěr vozidel VB. V roce 1989 byly použity v rámci bezpečnostních opatření při demonstracích v Praze na Václavském náměstí i na jiných místech. Ještě v roce 1990 posloužily při potlačení vězeňské vzpoury v Leopoldově. Poté došlo k jejich postupnému vyřazení.

V 60. letech zavedla Československá lidová armáda do výzbroje střední kolové obrněné transportéry (SKOT) vz. 64. Vývoj tohoto vozidla zahájili konstruktéři v Československé republice v roce 1959, po dvou letech byly vyrobeny prototypy a zahájeny zkoušky. Tehdy byla uzavřena dohoda s Polskou lidovou republikou o společném zlepšování konstrukce, zkouškách a výrobě těchto OT. V naší a polské armádě se dočkaly širokého použití, o něco později je začaly používat i SNB, Pohraniční stráž (PS) a Vojska ministerstva vnitra (VMV). Korba svařená z pancéřových plechů kryla kabinu řidiče i zadní prostor pro pohotovostní družstvo. SKOT mohl včetně osádky převážet až 18 osob. Některé verze nesly otočnou opancéřovanou věž, výzbroje nou kulometem ráže 7,62 mm a velkorážným kulometem ráže 12,7 nebo 14,5 mm. Při hmotnosti přes 12 tun dosahoval rychlosti 95 km/h, dojezd činil 650 km. Centrální dohušťování během jízdy mělo zajistit pohyblivost vozu i v případě prostřelení pneumatik. SKOT má *filtroventilační* zařízení a je schopen překonávat vodní toky. Vozidla používaná SNB v 60. letech byly většinou verze bez otočných věží, v barvě hnědo-zelené, s bílým nápisem **VEŘEJNÁ BEZPEČNOST** na boku. Od 70. let jednotky SNB a MV používaly převážně verze s otočnými věžemi. Nesly hnědo-zelený nátěr, černá písmena VB byla umístěna v bílém, žlutě lemovaném obdélníku na předním pancíři, bočních a zadních dveřích. Bíle natřený byl i vlnolam. Na čela některých vozů byly upevněny rozkládací pletivové zábrany k uzavření ulice, zhotovené zřejmě v automobilních dílnách útvarů SNB. Řada transportérů také nesla vrhače slzotvorných granátů. Používal je pohotovostní pluk se sídlem v Praze-Hrdlořezech (údajně tři desítky) i další útvary. Zúčastnily se nejen bezpečnostních opatření při demonstracích v letech 1969 a 1989, ale i řady zákroků proti ozbrojeným pachatelům. Ještě v roce 1990 významně přispěly k potlačení vězeňské vzpoury v Leopoldově. V 90. letech byly od policejních jednotek staženy, předány armádě a deponovány v Olomouci. Dva pojezdové SKOTy byly ještě v první polovině 90. let ve stavu Pohotovostní motorizované jednotky správy hl. m. Prahy Policie ČR v Praze-Dáblicích, ale používaly se jen k výcviku roty zásahu proti nebezpečnému pachateli (ROZA – pozdější zásahová jednotka s hl. m. Prahy PČR). Jeden z nich tehdy obdržel maskovací nátěr ve stylu obrněných vozidel prvorepublikové čs. armády, tedy kombinaci zelené, hnědé a pískové barvy. V září roku 2000 při pouličních násilnostech v Praze v době zasedání MMF vozidla OT vz. 64 opět podpořila pořádkové jednotky Policie ČR, jednalo se však o neozbrojené vozy zapůjčené armádou, opatřené pro tento účel čer-

nými nápisy „POLICIE“ v bílém poli na čele a bocích. Pohotovostní pluk VB údajně v 80. letech používal i několik pásových bojových vozidel pěchoty.

Po roce 1990 byla rozpuštěna většina pohotovostních útvarů VB a došlo i ke zrušení jejich speciální techniky. Vývoj v 90. letech však jasně ukázal, že ani v budoucnu se Policie České republiky bez podpory obrněné techniky v některých případech neobejde.

Cisternový automobilový stříkač na podvozku nákladního automobilu TATRA 815 je od 90. let hlavním podpůrným vozidlem pořádkových jednotek Policie ČR. Několik kusů bylo používáno již v 80. letech. Dálkově ovládané otočné vodní dělo na střeše s výměnnou proudnicí (jedno nebo dvouhlavňové) působí proti agresivnímu davu regulovatelným proudem vody. Obsah cisterny činí 8,2 m³. Pletivová maska a ochranná fólie chrání osádku zejména proti hozeným předmětům a úderům různými nástroji, vůz má hasicí systém. Max. rychlost 100 km/h. Vozy nesou standardní barevnou úpravu vozidel P ČR.

V roce 2001 zavedla Policie ČR do výzbroje pořádkových jednotek lehká obrněná kolová vozidla – OKV. Jde o rekonstrukci obrněného transportéru BRDM, kterou provedl vojenský opravárenský podnik ve Šternberku. Osádku tvoří 2–6 policistů, max. rychlost 90 km/h. Na čelo vozidla lze upevnit radlici nebo pletivovou zábranu k uzavření ulice. Policejní OKV nesou hnědozelený nátěr s černými nápisy **POLICIE** v bílých obdélnících.

Kromě zmíněných vozů používá Speciální pořádková jednotka (SPJ) i zásahové vozidlo PCA-6.OS Mercedes-Benz ATEGO 1823 AK 4x4. Dálkově ovládané vodní dělo na střeše a čelní stříkače mohou agresivní dav postříkavat směsí vodního proudu a slzotvorného prostředku. Kabina chrání osádku proti dráždivým plynovým látkám, hozeným předmětům, ale i střelám z lehkých ručních zbraní. Vůz má kamerový nahrávací systém. Barevné provedení – standardní P ČR.

To už jsme ale postoupili do současnosti, která se stane historií až za 10, 20 a více let. Tento nástin si netroufá být vyčerpávající odbornou statí o policejních obrněncích. Autor čerpal zejména z publikací jiných badatelů, stručný seznam je uveden níže, z archivu Muzea Policie ČR a vzpomínek pamětníků.

Použité prameny :

www. polizeiautos.de
časopis Bezpečnostní služba, r. 1931 a 1935
časopis HPM 8/99
Čs. obrněná vozidla 1918–1948, Ch. Kliment
Čs. tanky a tankisté, Ota Holub
Drama 38, Libor a Jan Stejskal
Jednotka určení SOS, R. Lášek
Někomu život, někomu smrt, Čvančara

**por. Jan HOLUB,
PIS Správy hl. m. Prahy**

Klasická sestava kordonu

JAK NA KORUPCI – VZDĚLÁVÁNÍM K PREVENCI KORUPČNÍHO JEDNÁNÍ

Pan inženýr Králík patří k těm vzácným lidem, o kterých můžeme říct, že „mají dobré srdce“. Pokud může pomoci někomu, kdo je v nouzi, pak pomůže, a vůbec věří na to, že lidé jsou v zásadě dobří. To jeho manželka je z jiného těsta. V domácnosti, jak se říká, drží kasu, manželovi dává velmi skromné kapesné a vůbec věří na to, že ne s dobrotou, ale s penězi a ostrými lokty to člověk dotáhne nejdál. Často proto pana Králíka peskuje za to, že ve své beze-lstnosti zase někomu něco slíbil, nebo dokonce půjčil pár stokorun, natož pokud zjistí, že peníze propil v hospodě, takže jsou už opravdu nenávratně pryč. Lidově řečeno: pan Králík je tak trochu pod pantoflem.

Když se policisté konající službu dostaví na místo hlášeného vloupání, jde jim vstříc právě pan Králík. Celý nešťastný ukazuje prstem po koutech čerstvě „vybílených“ místností a když jmenuje, co vše bylo zcizeno, je to jako by dítě oplakávalo ztraceného medvídka. Lítost a bezmoc ve tváři pana Králíka střídá obava ve chvíli, kdy policista zjistí, že jedno z oken domku bylo v době vloupání nezajištěné (rozumějte docela obyčejně otevřené). Zatímco se pan Králík v blízké restauraci seznamoval se sousedem, lupič se tak mohl snadno obsloužit u Králíků. Pan Králík je sice dobrák, ale rozhodně není hlupák: ví, že pochybil a co tato informace znamená ve vztahu k pojišťovně. A také ví, jak chápavě a láskyplně to celé přijme manželka... A tehdy se obrací na policistu, který zpracovává záznam: „Nešlo by to nějak udělat?“

Co se vlastně stalo, když byl tento dotaz položen? A co jím bylo míněno? Ptá se pan Králík ve své neobratné beze-lstnosti zkrátka pouze na to, zda neexistuje nějaký způsob, který by umožňoval jeho pochybení do záznamu neuvádět – a nic víc? Nebo veden obavami z budoucího (a manželky) naznačuje, že by uvítal i nelegální postup policisty? Jde tu o korupci? O její zárodečnou fázi? Nebo nejde vůbec o nic? Právě interpretace situace policistou a jeho reakce může odpovědi na tyto dotazy různým způsobem upřesnit. Jak? Na to odpovídá v jedné ze svých částí nový výukový materiál **Jak na korupci**, který zpracovala **Vyšší policejní škola Ministerstva vnitra v Praze** v rámci stej-

nejmenného projektu podpořeného v Programu MV v oblasti prevence kriminality pro rok 2010.

Jakkoli policistka Medková neslouží dlouho, podařilo se jí od provozovatele jedné z restaurací v jí svěřeném okrsku – pana Kaplického – získat poznatek, který umožnil odhalit pachatele sériových vloupání do vozidel. Zanedlouho poté se Kaplický na policistku obrátil s natolik podivnou žádostí, až zapochybovala, že jí dobře slouží sluch ... vždyt', když by jeho požadavek splnila, změnila by se ona sama z osoby chránící právo v pachatele trestné činnosti. Naštěstí se však ukázalo, že šlo pouze o jeden z Kaplického častých vtípků, jen se tentokrát příliš nepovedl.

Brzy poté se Medková u vedoucí oddělení dozvídá, že jeden kolega z jejího oddělení nabral případ vloupání do vozidla Kaplického. Rázem se jí vybaví její setkání s Kaplickým, který jí tenkrát, byť údajně v legraci, žádal

o vyhotovení fiktivního spisu o vloupání do jeho vozidla. Ted' stojí Medková před svou vedoucí a dost dobře si neví rady. Měla by své podezření ohledně kolegy vedoucí oznámit? Anebo o tom pomlčí?

Křížovatka otázek ale není tak schematicky jednoduchá a odpovědi se vinou do více směrů, po cestách přímých i křivolakých. Po jaké z nich se vydat? S jakými riziky a jakými přínosy? V souvislosti s didakticky rozpracovaným tématem oznamování nekalých praktik v organizaci (whistleblowing) se pro zodpovězení těchto a dalších otázek pokouší poskytnout teoretickou, argumentační a metodickou podporu právě výukový program *Jak na korupci*.

A takto bychom mohli pokračovat ještě šestkrát a rozepísat další příběhy, které jsou v materiálu *Jak na korupci* zobrazeny videem v podobě výchozích případových studií: o kamarádovi, jenž nabízí policistovi peníze za protislužbu v ryze soukromém kontextu; o muži, který projeví svou potřebu projevit vděčnost policistovi, jenž při výkonu služby zachránil život jeho synovi; o řidiči, který zcela proti zdravému rozumu nabízí policistům pozornost za to, že jeho dopravní přestupek řešili pouze domluvou; o přestupci, který policejní hlídce nabízí zcela nestandardní postup při blokovém řízení; o podnikateli, který s příslibem odměny žádá po kamarádovi – policistovi zprostředkování kontaktu na jeho bratra – úřední osobu s rozhodovací pravomocí ve věci podnikání žadatele; o dvojici mírně podnapilých kamarádů zastavených v rámci dopravní kontroly, kdy se kamarád řidiče pokouší situaci řešit „natvrdo“ úplatkem.

Již z této úvodní expozice je zřejmé, že je to právě problematika identifikace korupční situace a postupu policisty/ky na místě, jež je centrem pozornosti projektu **Jak na korupci**. Projekt tak reaguje na dlouhodobě nedostatečný stav připravenosti absolventů základní odborné přípravy na optimální řešení situací korupčních výzev v policejní praxi i na sporadičnost a nejednotnost úprav některých aspektů této problematiky v policii. Výstupem projektu je stejnojmenný didaktický materiál sestávající z výukového video programu na DVD a metodické příručky k jeho využití.

Projekt – a didaktický materiál – je zaměřen zejména na to, aby implementací jeho výstupů ve vzdělávání policistů a policistek došlo ke:

- zvýšení vědomí osobní zodpovědnosti příslušníků Policie ČR za jednání v korupčních situacích,
- zvýšení senzitivity příslušníků Policie ČR k potenciálním korupčním výzvám,
- zvýšení kompetence příslušníků Policie ČR pro optimální postup v případech korupčních nabídek (prevence nečinnosti),
- zvýšení profesní (kognitivní i emoční) jistoty příslušníků Policie ČR v situacích korupční výzvy, čímž by mělo dojít i ke snížení výskytu takových výzev namířených na policisty/ky,

- posílení důvěry veřejnosti v práci českých policistů a policistek a image Policie ČR.

Výukový videoprogram zachycuje osm základních potenciálně či reálně korupčních situací (uvozených krátkým audiovizuálním vstupem) s jejich alternativními zakončeními v podobě postupu policisty/ky na místě. Některé ze zobrazovaných variant postupů lze považovat za správné, jiné za přijatelné a některé jsou problematické či přímo chybné (jakkoli žádná z variant nepředstavuje reakci korupčního charakteru ve smyslu přijetí úplatku).

Tato základní sestava je doplněna bonusovou částí se třemi krátkými videonahrávkami. Prostřednictvím odborných výstupů experta daktyloskopie Kriminalistického ústavu Praha, předsedkyně senátu Vrchního soudu v Praze a analytika záznamu z PMJ KŘP hl. m. Prahy jsou zde otevřena témata zajištění důkazů, vlastní ochrany policisty/ky a svědecké role při soudním řízení, a to včetně obecných doporučení, např. ke způsobu vhodného přebrání a zajištění nabízených bankovek jako doličného předmětu nebo k právům policisty/ky – svědka a zaměření svědecké povědi před soudem.

Metodický rámec příručky poskytuje vedle didaktických pokynů a návrhů pro zařazení DVD do výuky i teoretické rozvedení daných témat. Vedle orientačních právních kvalifikací jednání aktérů situací a komentářů k rizikům a výhodám jednotlivých variant reakce policistů a policistek jde o témata, jako jsou etika mimo službu, přijímání darů, policejní provokace, manipulativní techniky ve službách korupce, whistleblowing ad.

Jsou zde otevřena i taková témata, jejichž řešení nejen že není komplexně upraveno interními akty řízení, ale i stanoviska jednotlivých funkcionářů k nim se liší. Doporučení být nenormativního charakteru k těmto tématům tak někdy a) zcela chybí, b) jsou jen dílčí, c) vyznačují se přílišnou obecností, příp. d) se lokálně liší. Namátkově můžeme uvést např. taková témata jako:

- volba mezi postupem k včasnému zastavení potenciálně korupční situace (prevence zřetelné korupční výzvy tak, aby k ní vůbec nedošlo) a postupem, v jehož rámci se potenciálně korupční situaci ponechá její vývoj a vystupování policisty/ky v situaci je zcela receptivní (a následná korupční výzva je následně řádně zadokumentována pro potřeby dalšího šetření),
- volba optimálního postupu při nabídce daru či pozornosti v odlišných motivačních a sociálních kontextech,
- možnosti uplatnění zdravého rozumu v policejní praxi, a to i s ohledem na potenciálně korupční situace apod.

Didaktický materiál *Jak na korupci* tak lze považovat za unikátní výukovou pomůcku pro policejní vzdělávání k prevenci korupce a boji proti ní, a to především pro cílovou skupinu uniformovaných policistů a policistek vnější služby, tedy zejména služby pořádkové a služby dopravní policie (jakkoli aplikace programu tyto služby v řadě aspektů přesahuje). Poprvé se podařilo cíleně tematizovat a ze situačních kontextů vyplývajících doporučeními didakticky (nenormativně) upravit problematiku prvotní reakce policistů a policistek na místě korupční výzvy. Celým materiálem se přitom jako červená nit vine důraz na povinnost policisty/ky konat, je-li svědkem korupčního jednání, a tedy na prevenci nečinnosti i v tzv. bagatelních případech nabídky úplatku.

Autoři projektu
Vyšší policejní škola Ministerstva vnitra
v Praze

LASER JAKO ZBRAŇ

Laser jako zbraň dnes není pouze předmětem vědecko-fantastické literatury a světové velmoci již delší dobu úspěšně testují zbraňové systémy založené na jeho použití. Jedná se však o velmi výkonná zařízení určená k likvidaci vzdálených a významných vojenských cílů. Naproti tomu však i lasery o nízkém výkonu mohou být velmi efektivně použity jako účinná útočná zbraň, a je tedy nezbytné o tomto nebezpečí mít dostatek alespoň základních informací.

Laserová ukazovátka se mohou stát nebezpečnou útočnou zbraní, jako při studentských nepokojích v Řecku v roce 2008. Vzhledem k vysoké dostupnosti těchto zařízení o vysokém výkonu je možno je i v bezpečnostní třídě III b) efektivně využít jako zbraň k oslnění, případně oslepení protivníka. Při použití proti dopravnímu prostředku je vysoké riziko dopravní nehody. V České republice neexistuje legislativa, která by výkon zařízení pro civilní trh omezovala. Samotné lasery nelze individuálně identifikovat.

Česká republika, stejně jako další státy, již opakovaně zaznamenala „útok“ laserem na přistávající letadla nebo vrtulníky, zejména v blízkosti letišť. Lze však konstatovat, že s vysokou pravděpodobností se nejednalo v pravém slova smyslu o útok se snahou letadlo „sestřelit“, ale spíše o velmi nedomyšlenou a nebezpečnou hru s laserovým ukazovátkem.

Naproti tomu jsou známy případy z Francie, kde došlo k použití podobných laserů proti vozidlům z dálničních mostů, a v České republice byl již zaznamenán případ použití laseru z vozidla proti vozidlu. Tyto případy mají již významnější rysy cíleného útoku a mohou způsobit značné škody na životech i majetku.

K pochopení problému je nezbytné objasnit princip laseru. Slovo laser je zkratkou Light Amplification by Stimulated Emission of Radiation (zesilování světla stimulovanou emisí záření). Světlo je z laseru vyzařováno ve formě úzkého svazku a na rozdíl od světla z přirozených zdrojů je koherentní a monochromatické. Energie ze zdroje v aktivním prostředí vybudí elektrony ze základní energetické hladiny do vyšší, dojde k tzv. excitaci. Vybuzením většiny elektronů v aktivním prostředí do vyšší energetické hladiny dochází k tzv. inverzi populace. Při opětovném přechodu elektronů na nižší energetickou hladinu dochází k emisi energie ve formě fotonů, které následně interagují s dalšími elektrony inverzní populace, čímž dochází ke stimulované emisi fotonů. Exponenciálně zesílený tok fotonů opouští tělo laseru ve formě paprsku.

Pokud laserový paprsek zasáhne lidské oko, projde přes zornici a čočku a poté dopadne na sítnici, kde může způsobit oslnění se ztrátou vidění v řádu vteřin nebo minut. Pokud dojde k přehřátí sítnice, může dojít i k trvalému poškození zraku. Při oslnění dochází k zahlcení sítnice světlem v takové míře, že oko není schopno zpracovat další vizuální vjemy. Dochází k dezorientaci a nemožnosti vnímat a vyhodnocovat vizuální podmínky.

Je nutné ještě uvést, že lidské oko absorbuje všechna vlnění, avšak do podoby obrazu dokáže zpracovat pouze vlnové délky viditelné části spektra, což představuje

vlnové délky přibližně 400 – 750 nm. Lidské oko dokáže lépe vnímat světlo o větší vlnové délce, například světlo červené. Působení světla o kratších vlnových délkách může způsobit poškození oka i při nižší intenzitě.

Laserová ukazovátka jsou v současné době vyráběna ve čtyřech barvách ve viditelné části spektra. Jsou to červená, zelená, modrá a modrofialová, přičemž modrofialová je na hranici ultrafialového světla.

Vlnové délky polovodičových laserů používaných jako laserová ukazovátka jsou:

- červený laser – 650 nm;
- zelený laser – 532 nm;
- modrý laser – 473 nm;
- modrofialový laser – 405 nm.

Podle svého výkonu jsou lasery rozděleny do bezpečnostních tříd:

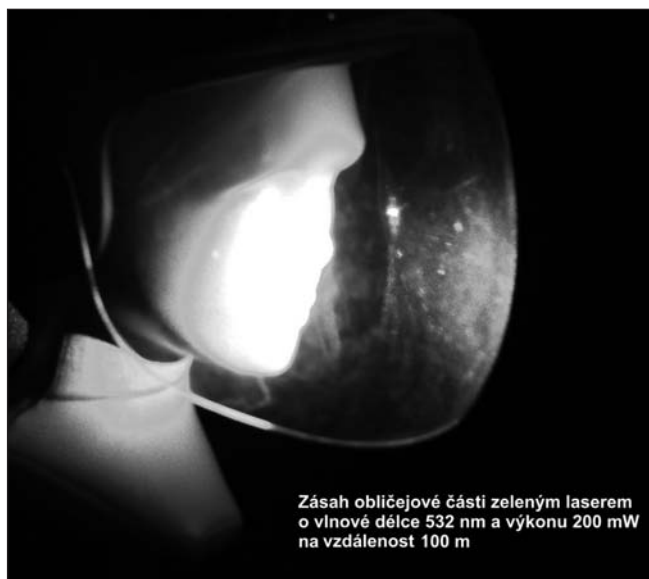
- třída I: možný trvalý pohled do svazku laserového paprsku;
- třída II: kontinuální a viditelné záření, přímý pohled do zdroje možný, oko ochrání mrkací reflex;
- třída III:
 - a) totéž jako třída II, ale oko již může být poškozeno při pohledu do zdroje pomocí optické soustavy (např. dalekohledu);
 - b) nebezpečí poškození oka, je nutné používat ochranné pomůcky, a to i při pozorování odrazu, max. emise 0,5 W;
- třída IV: totéž jako třída III b), emise překračuje výkon 0,5 W.

U.S. Food and Drug Administration (FDA) zakázala do USA dovážet a prodávat bez povolení laserová zařízení o výkonu vyšším než 5 mW. Podobná restrikce platí například v Austrálii. Česká republika v současné době výkon laserových zařízení označovaných jako laserová ukazovátka žádným způsobem nereguluje. Proto není problém zakoupit za velmi nízké ceny lasery i o vysokém výkonu, např. 100 – 500 mW.

Pravděpodobně první masivnější nasazení laserů jako zbraní proti bezpečnostním silám bylo zaznamenáno v prosinci roku 2008 při studentských nepokojích v Řecku. Při těchto nepokojích používali studenti proti policejním kordonům zelená laserová ukazovátka s úmyslem oslepit zakročující policisty. V roce 2008 byla běžně dostupná laserová ukazovátka o výkonu kolem 30 mW, která byla zařazena nejvýše v bezpečnostní třídě III a). Zásah očí byl tedy velmi citelný, avšak bez trvalých následků.

Je-li laserové ukazovátka použito z vozidla na vozidlo, případně z místa ležícího mimo silnici proti vozidlu, může dojít k oslnění a dočasnému nebo trvalému oslepení řidiče. Je zřejmé, že riziko vzniku dopravní nehody je v takovém případě extrémně vysoké. Tímto způsobem může být laser

použit nejen na náhodný cíl, ale i na cíl zcela konkrétně vybraný, například na vozidlo pro převoz peněžní hotovosti, vozidlo policie apod.

Velkým problémem z hlediska prokazování „laserového útoku“ konkrétnímu pachateli je, že laserový paprsek, který je vlastně svazkem fotonů, nezanechává stopu, která by umožňovala individuální identifikaci přístroje, který fotony na cíl emitoval. Identifikace osoby, která laser použila, může být rovněž velmi problematická, stejně jako prokázání příčinné souvislosti. Vzhledem ke skutečnosti, že nelze použít metody, jakými jsou např. balistická expertiza u střelných zbraní nebo mechanoskopie, zůstávají většinou pouze nepřímé důkazy, přičemž nepřímý důkaz má důkazní význam jen ve spojení s jinými nepřímými nepochybnými důkazy, s nimiž tvoří ucelenou soustavu, jejíž články na sebe logicky navazují, navzájem nejsou v rozporu a vedou nepochybně k určitému závěru.

K posouzení toho, zda je možné laserový paprsek efektivně použít jako zbraň k oslnění cíle, byl proveden pokus s použitím laserového ukazovátka.

Při pokusu byl použit zelený laser o vlnové délce 532 nm s maximálním výkonem 200 mW, označený jako třída III b), napájený článkem 18650 3,7 V / 2400 mAh. Zařízení má velikost kapesní svítilny s délkou 14,7 cm, průměrem 3,3 cm a hmotností 143 g. Pokus byl prováděn za tmy na vzdálenost 100 m, přičemž cílem byla maketa lidské hlavy s nasazenou protiúderovou přilbou. Cíl tak imitoval policistu nebo pracovníka bezpečnostní služby.

Bylo zjištěno, že na vzdálenost 100 m se laserový paprsek rozptýlí na průměr přibližně 15 cm, čímž pokryje

celou oblast obličeje včetně očí a způsobí oslnění. Z pozice uživatele bylo zaměření na libovolné místo, vzhledem k viditelnosti celého paprsku, velmi jednoduché a i změna zaměření, např. na cíl v pohybu, byla bez jakýchkoli problémů. Z pozice cíle bylo zcela nemožné identifikovat uživatele. Lze tedy konstatovat, že použití laseru jako zbraně proti bezpečnostním složkám, stejně tak jako proti dalším osobám, je v současné době, zejména vzhledem ke snadnému přístupu k laserům, velmi reálné. Na druhou stranu za současné právní situace nelze žádným způsobem postihovat osoby, které mají při sobě laserová ukazovátka, aniž by byly k dispozici relevantní důkazy o úmyslném použití laseru proti dalším osobám. Kordon policistů napadený laserem může být nejméně na několik minut vyřazen během několika sekund, přičemž riziko identifikace útočníka je, i vzhledem k účinné vzdálenosti, minimální. Použití laseru je nehlučné, rychlé a přesné. Vzhledem k vysoké kapacitě zdrojů a relativně nízké spotřebě je možno laser používat opakovaně a dlouhodobě.

Závěrem je třeba doplnit, že obrana proti působení laserového paprsku je velmi problematická. Použití tmavého štítu nebo brýlí nemá žádoucí účinek, spíše naopak. Použitím tmavého filtru dojde k rozšíření zornic, a zvýší se tak možnost proniknutí paprsku na sítnici. Jedinou možností obrany je použití speciálních filtrů, které blokují vlnové délky, na kterých lasery pracují. Takové filtry však nejsou běžně dostupné.

pplk. Ing. Michal OHERA

PROCES ZÍSKÁVÁNÍ A VÝBĚRU PŘÍSLUŠNÍKŮ DO POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY

Úloha personální práce v Policii České republiky

Každá organizace je v současné době pod vlivem mnoha neustálých změn (např. finanční krize, globalizace, životní prostředí), se kterými musí počítat a být na ně připravena tak, aby v dané společnosti obstála a plnila vytyčené strategické cíle. Z tohoto důvodu musí umět účinně a efektivně využívat všechny zdroje, které má k dispozici. Jedná se o lidské, materiální, finanční a informační zdroje. Lidský kapitál, tzn. znalosti, dovednosti a schopnosti pracovníků patří mezi největší bohatství každé organizace a pro Policii České republiky (dále jen policii) to platí dvojnásob. Budou-li příslušníci Policie České republiky (dále jen policisté), kteří jsou v rámci organizační struktury policie zařazeni na různých pracovních pozicích (služebních místech) opravdovými profesionály, přispěje to ke zkvalitnění celkového přínosu policejní služby pro občany.

Z tohoto důvodu musí mít policie dobře rozpracovanou koncepci personální strategie (strategii lidských zdrojů), týkající se dlouhodobých, obecných a komplexně pojatých cílů v oblasti potřeby pracovních sil a zdrojů pokrytí této potřeby. To platí pochopitelně i v oblasti využívání pracovních sil a hospodaření s nimi. Nedílnou součástí této strategie jsou představy o cestách a metodách, jak těchto cílů dosáhnout za dodržení základních charakteristických rysů:

- strategický přístup k personální práci a všem personálním činnostem,
- orientace na vnější faktory formování a fungování pracovní síly organizace,
- personální práce přestává být záležitostí odborných personalistů a stává se součástí každodenní práce vedoucích pracovníků (policistů) všech úrovní.

Další charakteristické rysy řízení lidských zdrojů pro chod organizace:

- úzké propojení personální práce se strategiemi a plány organizace,
- personální práce se stává nejdůležitější oblastí řízení organizace, ústřední manažerskou rolí,
- mimořádný důraz na rozvoj lidských zdrojů jako nástroj flexibilizace organizace a připravenosti na změny,
- orientace na kvalitu pracovního života a spokojenost policistů (jejich personální a sociální rozvoj),
- orientace na participativní způsob řízení a sounáležitost všech policistů s organizací,
- vytváření dobré zaměstnanecké pověsti organizace.

Podmínky, které musí strategie řízení lidských zdrojů brát v úvahu

A) vnější:

- vývoj trhu práce, především vývoj vztahu mezi nabídkou pracovních sil a poptávkou po nich,

- změny techniky a technologie využívané nebo využitelné v organizaci,
- změny hodnotových orientací lidí (orientace týkajících se vzdělání, profesně kvalifikačních orientací, sociálních potřeb apod.),
- prostorová mobilita obyvatelstva, pracovních zdrojů a pracovních sil,
- pracovní a sociální legislativa a politika zaměstnanosti,
- možné změny v poptávce po službách organizace.

B) vnitřní – podmínky související s:

- organizací (velikost organizace, organizační struktura, personální politika, kultura, technika a technologie aj.),
- prací (charakter a obsah, rozmanitost, autonomie, obtížnost, rizikovitost, úroveň a formy organizace práce aj.),
- pracovníky – příslušníky policie (počet, demografická, eko-

nomická, sociální i prostorová struktura, jejich znalosti a dovednosti, rozvojový potenciál, osobnost, hodnotové orientace, rodinné zázemí aj.).

Specifika získávání a výběru do Policie České republiky

Získávání a výběr nových příslušníků Policie České republiky je upraveno zákonem č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve kterém jsou stanoveny základní zásady přijímacího řízení. V souladu s právem Evropského společenství je zde zakotvena povinnost bezpečnostního sboru seznámit občana před přijetím do služebního poměru se základními podmínkami výkonu služby a se zákazem diskriminace při přijímání nových příslušníků. Zákon stanovuje povinný obsah rozhodnutí o přijetí do služebního poměru, např. uchazeč musí být státním občanem České republiky, být bezúhonný a splňovat stupeň vzdělání požadovaný pro služební hodnost, do níž má být při přijetí jmenován. Psychická a fyzická náročnost služby v bezpečnostním sboru vyžaduje také splnění stanovených náročných kritérií pro přijetí do služebního poměru v oblasti zdravotní, fyzické a osobnostní způsobilosti uchazeče o přijetí.

Obecné cíle získávání a výběru

Obecným cílem získávání a výběru nových policistů by mělo být získat s vynaložením minimálních nákladů takové množství a takovou kvalitu příslušníků policie, aby byla plně pokryta potřeba lidských zdrojů organizace. Vybraný uchazeč by měl splňovat stanovená kritéria daného pracovního místa, útvarová, resp. týmová kritéria a v neposlední řadě kritéria celooorganizační. Výsledkem by měly být kladné odpovědi na posuzované otázky:

- **může** uchazeč vykonávat příslušnou práci? (Tzn., že má požadované vzdělání, praxi, znalosti, dovednosti a inteligenci, sociální citění, smysl pro zodpovědnost),
- **chce** uchazeč vykonávat příslušnou práci? (Tzn., že má pozitivní vztah k této práci, jaká je míra jeho pracovitosti, jeho zájmy a pracovní a životní cíle),
- **zapadne** do pracovní skupiny, týmu a organizace? (Tzn., že je schopen přijmout hodnoty pracovní skupiny, týmu i organizace).

Zdroje získávání příslušníků policie

Pojetí získávání a nábory se v moderní teorii řízení lidských zdrojů odlišuje.

Nábor příslušníků – znamená zpravidla získávání pracovníků z vnějších zdrojů na konkrétní pracovní místo, přičemž rozhodující jsou hlediska služebního místa.

Získávání příslušníků – usiluje se nejen o získávání lidských zdrojů z vnějšku, ale v první řadě o získání lidských zdrojů z řad současných příslušníků nebo občanských pracovníků policie. Lidské zdroje organizace můžeme dále rozdělit na zdroje vnitřní a vnější, kde každý zdroj má své výhody i nevýhody.

Vnitřní zdroje:

- pracovní síly uspořené v důsledku technického rozvoje, zavedení nových IT, zlepšení organizace práce apod.,
- pracovní síly uvolňované v souvislosti s ukončením nějaké činnosti či jinými organizačními změnami (např. sloučení pracovišť),
- příslušníci, kteří došli k tomu, aby mohli vykonávat náročnější práci, než jakou vykonávají na současném slu-

žebním místě (přihlásí se do výběrového řízení),

- příslušníci a občanskí pracovníci, kteří jsou sice účelně využiti na současném služebním (pracovním) místě, mají však z nějakých důvodů zájem přejít na uvolněné či nově vytvořené služební místo v jiné části organizace.

Výhody:

- organizace zná silné a slabé stránky uchazeče,
- uchazeč zná lépe organizaci,
- zvyšuje se morálka a motivace příslušníků,
- lepší návratnost investic, které organizace vložila do příslušníka, lepší využití zkušeností, které policisté získali v organizaci.

Vnější zdroje:

- příslušníci bezpečnostních sborů (Armáda ČR, Hasičský záchranný sbor ČR, Celní správa ČR, Vězeňská služba ČR, Bezpečnostní informační služby),
- strážníci obecní a městské policie České republiky,
- čerství absolventi škol (studenti Policejní akademie ČR v Praze a právnických vysokých škol),
- zaměstnanci jiných organizací, kteří jsou rozhodnuti změnit zaměstnavatele (zde jsou velmi vhodné reference – získání důvěrné konkrétní informace o budoucím příslušníkovi a názory na jeho charakter a vhodnost pro dané služební místo).

Výhody:

- škála schopností a talentů mimo organizaci je mnohem větší, než by bylo možné nalézt uvnitř organizace,
- do organizace mohou být přineseny nové pohledy, názory, poznatky, zkušenosti z venku atd.

Výběr příslušníků policie

Klíčovým problémem výběru je vybrat toho nejvhodnějšího z uchazečů, tzn. posuzování míry vhodnosti každého z uchazečů pro obsazované pracovní místo. Úkolem výběru je rozpoznat, který z uchazečů o zaměstnání, shromážděných během procesu získávání uchazečů a prošliých předvýběrem:

- bude pravděpodobně nejlépe vyhovovat požadavkům obsazovaného služebního místa,
- přispěje k vytváření zdravých mezilidských vztahů v pracovní skupině i v organizaci,
- je schopen akceptovat hodnoty příslušné pracovní skupiny, oddělení, útvaru a organizace a přispívat k vytváření žádoucí týmové a organizační kultury,
- je dostatečně flexibilní a má rozvojový potenciál pro to, aby se přizpůsobil předpokládaným změnám na služebním místě, v pracovní skupině i v organizaci.

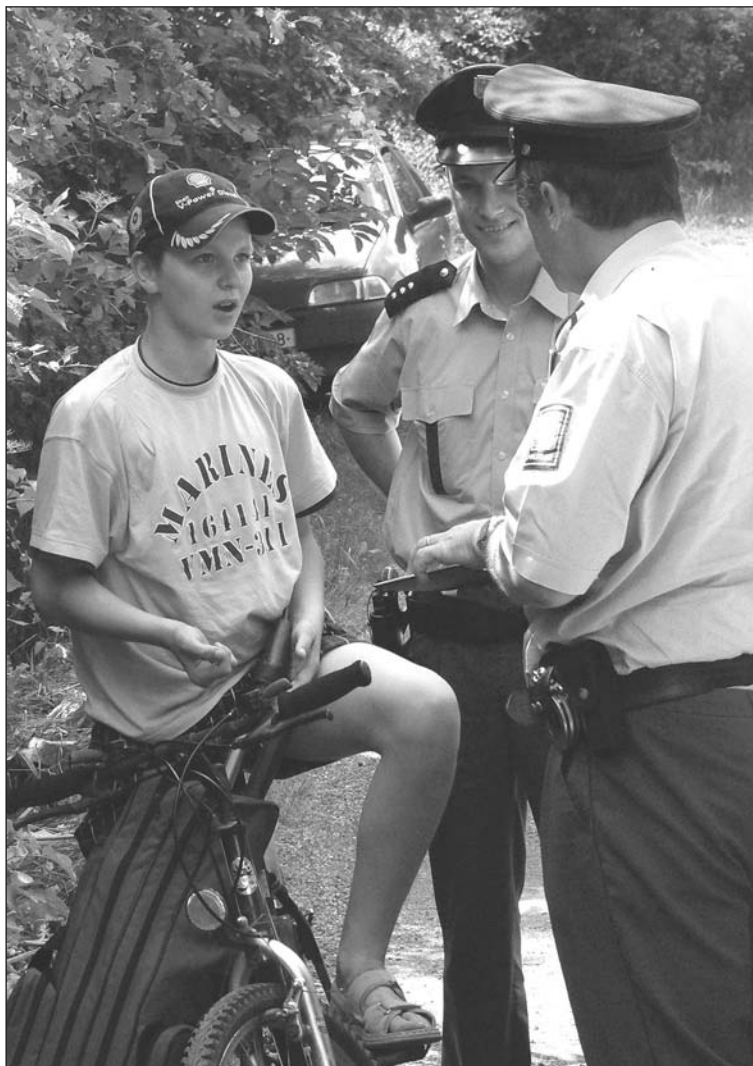
Výběr tedy musí brát v úvahu nejen odborné, ale i osobnostní charakteristiky uchazeče, jeho potenciál a flexibilitu, tzn., že musí mít strategickou povahu.

Proces výběru příslušníků policie

Proces výběru příslušníků policie by měl mít teoreticky dvě fáze: předběžnou a vyhodnocovací.

Předběžná fáze výběru by měla mít tři na sebe navazující kroky:

1. Definuje se příslušné služební místo (jeho popis) a stanovují se základní pracovní podmínky na něm.
2. Zkoumá se, jakou kvalifikaci, jaké znalosti a dovednosti, jaké osobní vlastnosti by měl uchazeč mít, aby mohl úspěšně vykonávat práci na obsazovaném pracovním místě (specifikace pracovního místa).
3. Konkrétní specifikace požadavků na vzdělání, kvalifikaci,

specializaci, délku praxe a zvláštní schopnosti a osobní vlastnosti nezbytné pro to, aby uchazeč o zaměstnání byl shledán vhodným. Těž se zvolí vhodné metody výběru příslušníků.

Vyhodnocovací fáze má obvykle následující kroky:

1. Prověření bezúhonnosti uchazeče.
2. Zkoumání zdravotní, osobnostní a fyzické způsobilosti.
3. Zkoumání dotazníků a jiných dokumentů předložených uchazečem, včetně životopisu.
4. Předběžný pohovor, mající doplnit některé skutečnosti obsažené v dotazníku a dalších písemných dokumentech.
5. Testování uchazečů pomocí různých testů (např. test pracovní způsobilosti).
6. Výběrový pohovor (před komisí posuzovatelů).
7. Zkoumání referencí.
8. Rozhodnutí o výběru konkrétního uchazeče.
9. Informování uchazečů o rozhodnutí.

V této fázi lze vymezit jako nejdůležitější krok **výběrový pohovor**. Proto je vhodné vymezit cíle, které od výběrového pohovoru (rozhovoru) očekáváme:

- získání dostatečných a hlubších informací o uchazeči, jeho očekáváních a pracovních cílech, popřípadě verifikovat informace uváděné v písemných dokumentech,
- poskytnutí uchazeči informace o organizaci a práci v ní, je důležité, aby uchazeč získal realistickou představu o práci na obsazovaném služebním místě a nebyl vědomě uváděn v omyl,
- posouzení osobnosti uchazeče,
- založit či vytvořit přátelské vztahy mezi organizací a ucha-

zečem a vyvolat u uchazeče pocit, že je posuzován spravedlivě a slušnými lidmi.

Role manažerů (vedoucích příslušníků) v procesu získávání a výběru příslušníků policie

Na vlastním získávání a výběru příslušníků se společně podílí personalisté organizace se všemi manažery na všech stupních řízení. Toto platí i pro ostatní důležité činnosti zabezpečované v organizaci a mající vztah k lidským zdrojům:

- personální strategie a personální politika,
- vytváření a analýza pracovních míst,
- personální plánování.

V rámci procesu získávání pracovníků jsou vedoucí pracovníci iniciátory, neboť jsou to právě oni, kteří jako první identifikují potřebu získávání. Musejí zároveň říci, jaký nový příslušník by měl být získán, jaké požadavky se budou klást na uchazeče a jaké další informace je třeba od uchazečů získat pro účely jejich posouzení. V rámci vlastního výběru by měli mít tyto vedoucí příslušníci – bezprostřední nadřízení obsazovaného pracovního místa – rozhodující roli ve výběru konkrétního uchazeče. Personalisté a ostatní účastníci výběru pracovníků poskytují servis a svá doporučení. Odpovídá-li bezprostřední nadřízený za práci na obsazovaném pracovním místě, musí mu být poskytnuta možnost, aby rozhodoval o výběru jeho držitele. V této souvislosti nesmíme opomenout další činnosti, které na proces získávání a výběru postupně navazují a jsou z pohledu strategie lidských zdrojů prioritní:

- přijímání a orientace příslušníků,
- hodnocení příslušníků,
- rozmísťování, propouštění a penzionování příslušníků,
- vzdělávání a rozvoj příslušníků,
- odměňování příslušníků,
- spoluutváření dobrých pracovních vztahů,
- péče o příslušníky,
- aktualizace personálního informačního systému organizace.

Zdravé zásady výběru příslušníků policie

Zmíněny důležité zásady, které by měly být při výběru příslušníků dodržovány:

- důsledně dodržovat platné zákony a zásady slušnosti,
- vybírat nové příslušníky pouze na základě jejich schopností vykonávat úspěšně práci na obsazovaném pracovním místě,
- všechny informace poskytované uchazečem pro účely výběru by měly být organizací považovány za důvěrné,
- používat kombinaci několika metod,
- metody a procedury výběru musejí být pro uchazeče přijatelné,
- mít na paměti, že výběr je dvoustranná záležitost a že uchazeč je rovnocenným partnerem,
- osoby zúčastňující se výběrových procedur na straně organizace musejí být důkladně připravené, kvalifikované a znalé problematiky nejen výběrových metod, ale i obsazovaných služebních míst a měly by mít přehled o celé organizaci a jejích cílech,
- všichni, kteří o výběru rozhodují, by se pochopitelně měli seznámit se všemi materiály týkajícími se uchazeče,
- proces výběru by měl být dobře organizovaný, nekomplikovaný a nenáročný na administrativní práce,
- pohovor s uchazečem by měl být neopomenutelnou součástí výběrové procedury a rozhodující metodou výběru.

Závěr

Personální práce je ta část řízení v policii, která se zaměřuje na vše, co se týká policisty v souvislosti se služebním poměrem, a můžeme ji chápat jako soubor opatření, jimiž se subjekt personální politiky snaží ovlivňovat oblast práce a lidského činitele. Jde především o usměrňování chování a jednání lidí tak, aby přispívalo k efektivnímu plnění úkolů a záměrů organizace. Radíme sem tyto činnosti:

- získávání a výběr příslušníků,
- jejich další formování, fungování a využívání,
- organizování a propojování činností,
- výsledky práce – pracovní schopnosti a chování,
- vztah k vykonávané práci, organizaci, spolupracovníkům a dalším osobám, s nimiž se v souvislosti se svou prací stýká,
- osobní uspokojení policistů z vykonané práce,
- personální a sociální rozvoj příslušníků.

Lze tedy konstatovat, že personální politika je nástrojem personální strategie a vlastní kvalita lidských zdrojů předurčuje úspěšnost organizace. Proto je nutné věnovat získávání a výběru příslušníků velkou péči a při vlastní realizaci tohoto procesu zajistit jeho transparentnost a dodržování platných zákonů a etických norem.

Literatura

- ARMSTRONG, M., *Řízení lidských zdrojů. Nejnovější trendy a postupy*. Grada Publishing a. s., Praha 2007, ISBN 978-80-247-1407-3.
- JEDINÁK, P., *Hodnocení pracovního výkonu*, PA ČR, Praha 2009, ISBN 978-80-7251-314-7.
- KOUBEK, J., *Řízení lidských zdrojů. Základy moderní personální politiky. 4. rozšířené a doplněné vydání*, Management Press, Praha 2007, ISBN 978-80-7261-168-3.

MLÁDKOVÁ, L., JEDINÁK, P. a kol., *Management*, Aleš Čeněk, s. r. o., Plzeň 2009, ISBN 978-80-7380-230-1.

Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů a předpisy související.

Tento článek byl zpracován na základě Projektu vědeckovýzkumného úkolu č. 4/3, který je součástí Integrovaného výzkumného úkolu č. 4 na léta 2010 – 2015, realizovaný na Policejní akademii České republiky v Praze.

RESUMÉ

Proces získávání a výběru příslušníků do Policie České republiky

Článek se zabývá získáváním a výběrem příslušníků do Policie České republiky. Cílem každé organizace, též i Policie České republiky, by mělo být sjednocení potřeb a zájmů zaměstnanců s cíli organizace a neustále udržovat jejich naladění ve prospěch dosahování cílů. Proto je důležité si uvědomit hodnotu lidských zdrojů a jejich řízení, které ovlivňuje, do jaké míry bude organizace úspěšná. Z tohoto důvodu, by mezi první kroky vedoucí k realizaci vytyčených cílů Policie ČR mělo patřit získávání takových příslušníků, kteří budou dané úkoly Policie ČR profesionálně a kvalitně plnit. V příspěvku je stručně popsána politika a zdravé zásady výběru příslušníků, které by organizace neměla v celém procesu získávání a výběru příslušníků opomíjet.

Klíčová slova: proces, získávání, výběr, příslušník Policie České republiky.

PhDr. Petr JEDINÁK, Ph.D.
Fakulta bezpečnostního managementu
PA ČR v Praze
katedra managementu a informatiky
 Ilustrační foto archiv redakce

ZKOUŠKA SPOLEHLIVOSTI PODLE NOVÉHO ZÁKONA O POLICII ČESKÉ REPUBLIKY

Tato úvaha reaguje na nově vzniklý právní institut zkoušky spolehlivosti zavedený do českého právního řádu novým zákonem o policii. Zejména se zabývá návazností tohoto institutu na trestní řád a využitelností poznatků získaných zkouškou spolehlivosti v trestním řízení.

Zákonem č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky (dále jen „zákon o policii“), byla s účinností od 1. ledna 2009 zřízena namísto dosavadní Inspekce ministra vnitra Inspekce Policie České republiky. Její postavení a úkoly jsou obsaženy ve druhé části zákona o policii. V § 107 odst. 1–6 se nově zavádí a upravuje institut tzv. zkoušky spolehlivosti. Tato zkouška je legálně definována jako zkouška odolnosti vůči protiprávnímu jednání. Zkoušenými osobami mohou být policisté včetně policistů zařazených v Inspekci Policie ČR a zaměstnanci v pracovním poměru v těchto subjektech. Rozsah zkoušených osob je stanoven taxativně. Zákonný text zní takto:

§ 107

(1) *Inspektor je oprávněn k předcházení, zamezování a odhalování protiprávního jednání provést u policisty, zaměstnance policie, inspektora a zaměstnance inspekce (dále jen „zkoušená osoba“) zkoušku spolehlivosti.*

(2) *Zkouška spolehlivosti spočívá v navození zdání situace, kterou je zkoušená osoba povinna řešit.*

(3) *K provedení zkoušky spolehlivosti může inspektor využít pod svým osobním a bezprostředním vedením i jinou osobu s jejím souhlasem.*

(4) *Průběh zkoušky spolehlivosti inspektor dokumentuje obrazovým a zvukovým záznamem a sepíše o něm úřední záznam. Záznam o provedení zkoušky spolehlivosti se v jednom vyhotovení založí do osobního spisu zkoušené osoby.*

(5) *O provedení zkoušky spolehlivosti musí být zkoušená osoba bez zbytečných průtahů prokazatelně informována.*

To neplatí, pokud by informování ohrozilo plnění úkolů konkrétního trestního řízení nebo plnění úkolu v oblasti kontroly policie. V případě překážky podle věty druhé je zkoušená osoba informována poté, co ohrožení pomine. Po informování má zkoušená osoba právo nahlížet do pořázené dokumentace.

(6) *Prováděním zkoušky spolehlivosti nesmí dojít k bezprostřednímu ohrožení nebo poškození zdraví osob anebo majetku.*

Z ústavního hlediska rovnosti před zákonem¹⁾ takto úzké vymezení dvou profesních skupin, tj. policistů a zaměstnanců policie, pro účely provádění zkoušky spolehlivosti budí rozpaky. Není zřejmé, proč tomuto režimu nepodléhají i ostatní státní zaměstnanci či alespoň příslušníci a zaměstnanci Armády České republiky a ostatních bezpečnostních sborů, jakož i strážníci obecní policie,²⁾ jejichž právní postavení je analogické právnímu postavení uvedených profesních skupin. Ani z důvodové zprávy k zákonu o policii není zřejmé, proč zákonodárce podrobil zkoušce spolehlivosti právě jen úzký výběr dvou profesních skupin a ostatní profesní skupiny státních zaměstnanců v celé jejich šíři velkoryse pominul.

V této souvislosti je třeba zmínit, že schválené znění strategie vlády v boji proti korupci na období let 2011 a 2012 v bodu 1.8 na straně 20 a 21 předpokládá zavedení institutu „testů spolehlivosti“ pro další osoby působící v orgánech veřejné moci a ukládá Ministerstvu vnitra do 30. dubna 2011 předložit vládě analýzu možnosti zavedení institutu zkoušky spolehlivosti pro další osoby a do 30. června 2011 na základě provedené analýzy předložit vládě návrh legislativní úpravy obsahující průchodné a funkční řešení testování osob působících v orgánech veřejné moci, zejména stanovením okruhu osob, na které by se tato zkouška vztahovala a určením orgánu odpovědného za provádění testování. Jako východisko tato strategie uvádí výše uvedenou dosavadní zkoušku spolehlivosti upravenou zákonem o policii.

Oprávnění k provádění zkoušky spolehlivosti jsou ze zákona inspektoři, tj. policisté povolání k plnění úkolů v Ministerstvu vnitra a zařazení v Inspekci policie.³⁾ Cíl provádění těchto zkoušek je definován § 107 odst. 1 zákona o policii, a to „předcházení, zamezení a odhalování protiprávního jednání.“ Zákon přitom nerozlišuje, zda se jedná o jednání sou-

¹⁾ Čl. 1 věta první Usnesení č. 2/1993 Sb. Předsednictva České národní rady o vyhlášení

Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.

²⁾ ŠKODA, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R. Zákon o policii s komentářem. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, 397 s. ISBN 978-80-7380-160-1, s. 315.

³⁾ § 103 odst. 3 zákona o policii.

visející či nesouvisející s výkonem služby ani v jakém právním režimu došlo k protiprávnímu jednání, zda v rovině soukromoprávní, či veřejnoprávní a v jejím rámci, zda v oblasti netrestní, či trestní. Z toho lze dovodit, že sféra protiprávnosti jednání zahrnuje celý právní řád, tedy jednání v rozporu s jakýmkoli právním předpisem. *Stricto sensu* nelze tedy vyloučit, že by zkouškou spolehlivosti mohlo být zasahováno i do soukromých práv zkoušených osob, jejichž výkon v rozporu s právem nijak nesouvisí s výkonem jejich služby či zaměstnání. Takto široké využívání institutu zkoušky spolehlivosti by však zřejmě naráželo na ústavní mantinely, neboť by jím bylo zasahováno do základních práv a svobod. Teleologickým výkladem proto lze dospět k závěru, že tzv. zkouška spolehlivosti může být prováděna pouze k předcházení, odhalování a zamezování protiprávního jednání souvisejícího s výkonem služby či zaměstnání zkoušených osob. Překročení tohoto limitu by mohlo u zkoušky provádějícího inspektora zakládat skutkovou podstatu kázeňského přestupku podle § 50 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů, případně trestného činu zneužití pravomoci veřejného činitele podle § 329 trestního zákoníku.

V § 107 odst. 2 zákona o policii je stanoven zákonný postup provádění zkoušky spolehlivosti. Ten spočívá v navození situace, kterou je zkoušená osoba povinna řešit. Při striktním výkladu tohoto ustanovení však zkoušející při tomto navozování situace ani při vlastním provádění zkoušky by nesměl jednat v rozporu s právními předpisy. Pokud by se totiž dopustil za účelem navození situace, kterou je zkoušená osoba povinna řešit, či při vlastním provádění zkoušky spolehlivosti protiprávního jednání, právní validita výsledku zkoušky by tím byla zřejmě znehodnocena podle zásady „*ex iniuria ius non oritur*“.⁴⁾ Pokud by například zkoušející inspektor překročil při řízení vozidla v místě měření rychlosti nejvyšší dovolenou rychlost proto, aby poté, co bude zastaven za účelem projednání přestupku, provedl zkoušku spolehlivosti policisty, který s ním bude přestupek projednávat, došlo by tím podle výše uvedené zásady ze strany zkoušejícího inspektora k jednání, které činí výsledek případné zkoušky právně irrelevantním. Důvodem by byla skutečnost, že zkoušející za účelem provedení zkoušky spolehlivosti jako řidič zjevně porušil zákon. Na řidiče Inspekce policie totiž neplatí výjimka z dodržování nejvyšší dovolené rychlosti uvedená v § 18 odst. 9 zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích, a o změně některých zákonů (zákon o silničním provozu), ve znění pozdějších předpisů, neboť Inspekce policie není stanoveným útvarům Policie České republiky, na niž se toto ustanovení vztahuje. U inspektora by navíc v důsledku jeho protiprávního jednání vznikla právní odpovědnost za přestupek podle příslušného odstavce § 22 zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů. Z toho vyplývá, že má-li být výsledek zkoušky právně relevantní, nemůže zkoušející inspektor navodit situaci, kterou je zkoušená osoba povinna řešit svým vlastním protiprávním jednáním.

Takto striktním omezením možností provádění zkoušky

spolehlivosti by však byla vyloučená její realizace tam, kde existují určité indicie, že se policista dopouští protiprávního jednání, avšak bez porušení právního předpisu zkoušejícím inspektorem zkoušku spolehlivosti není možné provést. Například policista se dopouští vůči řidičům protiprávního jednání při projednávání dopravního přestupku v místě, kde je dopravní značkou zakázán vjezd všech motorových vozidel. Má-li být u takového policisty provedena zkouška spolehlivosti, je nezbytně nutné, aby zkoušející inspektor jako řidič porušil zákaz vjezdu a tím vyvolal situaci, kterou je policista povinen řešit. V tomto případě se jedná o kolizi zájmů dvou zákonů, a to zákona o policii, jímž je výkon služby policisty v souladu se zákony, a zákonem o silničním provozu, jímž je bezpečnost a plynulost silniční dopravy, kdy ochrana jednoho zájmu je možná pouze za cenu obětování druhého zájmu. V daném případě je zřejmé, že společenský zájem na správném výkonu pravomocí policisty kontrolovaný zkouškou spolehlivosti je vyšší než zájem na striktním dodržování zákazu vjezdu. Byť v tomto případě jednání zkoušejícího inspektora vykazuje znaky přestupku proti pravidlům silničního provozu, nejedná se o přestupek, neboť je zde okolnost vylučující protiprávnost, a tou je plnění úkolu uloženému zkoušejícímu inspektorovi zákonem o policii. Pokud by však zkoušející inspektor porušil pravidla silničního provozu až do té míry, že by způsobil nebezpečí, například by za účelem provedení zkoušky spolehlivosti policisty při měření dodržování nejvyšší povolené rychlosti tuto rychlost značně překročil v místě, kde je hustý provoz vozidel nebo chodců, nebo by vjel na železniční přejezd v době, kdy je to signalizací přejezdu zakázáno, jednalo by se o přestupek, neboť podle § 107 odst. 6 zákona o policii prováděním zkoušky spolehlivosti nesmí dojít k bezprostřednímu ohrožení zdraví osob nebo majetku. Ze znění tohoto ustanovení lze a *contrario* dovodit, že pokud k ohrožení nebo poškození těchto hodnot nedojde, nejedná se ze strany zkoušejícího inspektora při provádění zkoušky spolehlivosti o přestupek, byť jeho jednání vykazuje jeho znaky. V praxi to znamená, že zkoušející inspektor se nedopustí přestupku při provádění zkoušky spolehlivosti, byť jeho jednání vykazuje znaky přestupku, za současného splnění těchto podmínek:

1. Uvedené jednání je nezbytně nutné k navození situace, kterou je zkoušená osoba povinna řešit (zásada *subsidiarity*).
2. Uvedeným jednáním nedojde k ohrožení nebo poškození zdraví osob nebo majetku (zásada *zdrženlivosti* a *proporcionality*).⁵⁾

Za zcela nepřijatelné je třeba podle současné právní úpravy provádění zkoušky spolehlivosti považovat takové jednání zkoušejícího inspektora, které by vyvolalo ve zkoušené osobě úmysl spáchat trestný čin.⁶⁾ V takovém případě by se jednalo o návod k trestnému činu a u zkoušejícího inspektora by bylo třeba zvažovat trestní odpovědnost jakožto návodce podle § 10 odst. 1 písm. b) trestního zákona. V případě, že by zkoušená osoba již byla rozhodnuta spáchat trestný čin, jednalo by se ze strany inspektora o psychickou pomoc podle § 10 odst.

⁴⁾ Přel. z lat. „z bezpráví právo nevznikne“.

⁵⁾ VANGELI, B., Zákon o Policii České republiky. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 340 až 344, ISBN 978-80-7400-142-0.

⁶⁾ FILÁK, A. Zákon o Policii České republiky s komentářem. Praha: Police History, 2009. 288 s. ISBN 978-80-86477-49-7, s. 215.

2 písm. c) trestního zákona. Zákon o policii ani jiný zákon totiž výslovně neobsahuje žádné ustanovení o hmotněprávní či procesněprávní exempci či exkulpaci zkoušejícího inspektora od odpovědnosti za jeho protiprávní jednání při provádění zkoušky spolehlivosti. To platí i pro osoby, které podle § 107 odst. 3 zákona o policii může zkoušející inspektor při provádění zkoušky spolehlivosti využít pod svým osobním a bezprostředním vedením.

Podle § 107 odst. 4 zákona o policii je povinností zkoušejícího inspektora pořizovat o průběhu zkoušky obrazovou a zvukovou dokumentaci. Současně nelze vyloučit, že provedením zkoušky spolehlivosti dojde k odhalení jednání zkoušené osoby, které vykazuje znaky trestného činu. V takovém případě Inspekce policie jakožto příslušný policejní orgán podle § 12 odst. 2 trestního řádu je povinna ve věci zahájit přípravné řízení podle § 158 odst. 3 trestního řádu. Soustředím se proto na otázku případné trestněprocesní konsekvence tohoto institutu, konkrétně na využití pořizené obrazové a zvukové dokumentace o zkoušce spolehlivosti, která dokumentuje trestní jednání zkoušené osoby jako právně relevantního důkazu v řízení před soudem. Zákon o policii v případě provádění zkoušky spolehlivosti nevyžaduje k jejímu provedení předchozí souhlas žádného orgánu. V případě rozhodnutí Inspekce policie o provedení zkoušky spolehlivosti by nemělo existovat v dané věci důvodné podezření z trestné činnosti, která by měla být touto zkouškou odhalena. Pokud by totiž důvodné podezření existovalo, Inspekce policie by neměla v daném případě provádět zkoušku spolehlivosti, ale jakožto policejní orgán by měla podle zásady oficiality zahájit přípravné řízení. V případě provádění zkoušky spolehlivosti tam, kde ve věci existuje důvodné podezření z páchání trestné činnosti, by totiž z trestněprávního hlediska pořizování obrazových a zvukových záznamů v průběhu zkoušky spolehlivosti bylo třeba považovat za operativně pátrací prostředek sledování osob a věcí podle § 158d odst. 2, kdy k zákonosti jeho použití je třeba písemné povolení státního zástupce. To však může být dáno pouze v konkrétním případě konkrétního důvodného podezření ze spáchání trestného činu, nikoli pouze za hypotetického předpokladu, jako je tomu v případě zkoušky spolehlivosti. Zkoušku spolehlivosti vzhledem k její legální charakteristice, uvedené v § 107 odst. 2 zákona č. 273/2008 Sb., lze stěží považovat za neodkladný či neopakovatelný úkon podle § 160 odst. 4 trestního řádu ve spojení s § 158d odst. 5 trestního řádu legalizujícího zahájení sledování osob a věcí pořizováním obrazových a zvukových záznamů podle § 158d odst. 2 trestního řádu, neboť v tomto případě se nejedná o podezření ze spáchání trestného činu.

Pokud by totiž takové podezření existovalo, bylo by zřejmě nutné postupovat od počátku podle trestního řádu, nikoli podle zákona o policii. Vzhledem k tomu, že k zákonitosti pořizování obrazových a zvukových záznamů v průběhu zkoušky spolehlivosti na rozdíl od trestního řízení není třeba souhlasu státního zástupce, lze vyvodit závěr, že obrazová a zvuková dokumentace pořizená v průběhu zkoušky spolehlivosti podle § 107 odst. 4 zákona o policii na rozdíl od dokumentace pořizené v souladu s § 158d odst. 2 trestního řádu není jako takový důkaz v trestním řízení využitelná z důvodu nedostatku zákonitosti.⁷⁾ Z hlediska rovnosti před zákonem se jeví jako nepřijatelné, aby pro určitou skupinu osob, kon-

krétně pro policisty a zaměstnance policie, nebylo nutné při pořizování obrazových a zvukových záznamů v trestním řízení písemné povolení státního zástupce, jako je tomu u ostatních občanů. Opačný závěr by tudíž při své aplikaci ve výsledku zakládal protiústavní nerovnost určité skupiny osob před zákonem.

Výše uvedený právní názor však není přijímán obecně. Někteří odborníci z oblasti trestního práva a policejního práva zastávají názor, že bez dalšího lze použít dokumentaci pořizenou při zkoušce spolehlivosti jako důkaz v trestním řízení. Argumentují zejména tím, že dokumentace byla pořizena na základě zákona o policii a v souladu s ním. Jako analogii k ní uvádí například nález kontrolního orgánu, kterým je nejen iniciováno trestní řízení, ale který je v něm často i stěžejním důkazem. Dokumentaci považují jako důkaz podle obecného ustanovení § 89 odst. 2 trestního řádu.

Jiní odborníci sdílí výše uvedený názor autora tohoto článku, že dokumentaci pořizenou při provádění zkoušky spolehlivosti nelze použít jako důkaz v trestním řízení, a to zejména proto, že její pořizování pro účely trestního řízení spadá do režimu § 158d odst. 2 trestního řádu, tedy ke své právní validitě vyžaduje písemné povolení státního zástupce, které však k pořizování dokumentace o zkoušce spolehlivosti absentuje. Jako analogii uvádí například nepoužitelnost jako důkazu v trestním řízení obrazových a zvukových záznamů pořizených podle § 8 odst. 1 písm. c) zákona č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě, ve znění pozdějších předpisů, i když tyto záznamy byly pořizeny v souladu s § 10 citovaného zákona.

Obdobná názorová nejednotnost se však v praxi objevuje i u státních zástupců pověřených vyšetřováním trestných činů policistů. V jednom případě dokonce státní zástupce ve svém opatření označil postup zkoušejícího inspektora, který provedl zkoušku spolehlivosti tím, že odevzdal nalezenou kabelku službu konajícímu policistovi, jako nedovolenou provokaci. Argumentuje tím, že bez této intervence ze strany zkoušejícího inspektora by se policista žádného protiprávního jednání v souvislosti s tímto nálezem nedopustil. Jako analogii uvádí hypotetický příklad, kdy policista pohodí na ulici pětitisícovou bankovku a náhodného kolemjdoucího, který ji vezme a zaplatí s ní v restauraci, zadrží pro přečin zatajení věci. V jiném případě státní zástupce na základě dokumentace pořizené při provádění zkoušky spolehlivosti bez dalšího zahájil trestní stíhání policisty.

Jak tedy má postupovat zkoušející inspektor v případě, že v průběhu zkoušky spolehlivosti nebo z jejího výsledku je důvodné podezření, že došlo ke spáchání trestného činu? V takovém případě by měl jakožto osoba služebně činná v Inspekci policie jakožto příslušném policejním orgánu od momentu tohoto zjištění postupovat podle příslušných ustanovení trestního řádu.

Resumé

Podle názoru autora tohoto článku zkouška spolehlivosti v současné nedokonalé právní úpravě má zřejmě konsekvence nikoli trestněprávní. Případné poznatky zjištěné zkouškou spolehlivosti mají analogickou právní relevanci jako poznatky zjištěné operativně pátrací činností podle § 69 odst. 1 zákona o policii. Tento názor je nepřímě podepřen i v § 103 odst. 1 zákona č. 273/2008 Sb., který zkoušku spolehlivosti stanoví jako úkol Inspekce policie vedle jejího úkolu vyhledávání, odhalování a prověřování trestných činů policistů a zaměstnanců policie. Jedná se o specifický kontrolní insti-

⁷⁾ Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci Rt1 TO 36/2001: Opatření důkazu v rozporu se zákonem.

tut, který však může mít závažné konsekvence z hlediska služebního či pracovního poměru. Pokud totiž policista či zaměstnanec policie v této zkoušce neobstojí, bude vůči němu postupováno podle zákona o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů či zákoníku práce, a to případně i propuštěním ze služebního poměru či výpovědí z pracovního poměru, případně jeho zrušením. Z hlediska kriminologického i trestněprávního tedy má tento nový institut především výrazně preventivní charakter.

Podle praktických zkušeností Inspekce Policie České republiky současná právní úprava zkoušky spolehlivosti umožňuje její provádění jen velmi obtížně a s rizikem pro zkoušející inspektory. Má-li být zkouška spolehlivosti skutečně efektivním nástrojem pro prevenci korupční kriminality a současně i pro postih osob, které v této zkoušce neobstojí (disciplinární, pracovně právní, trestní atd.), je podle našich poznatků nezbytně nutné tento institut upravit komplexně a podrobně novým zákonem postaveným zejména na těchto principech:

a) rozšíření zkoušky spolehlivosti na všechny zaměstnance státu, kraje a obcí a těch subjektů, kterým je svěřena pravomoc jednat jménem státu, kraje nebo obce,

- b) stanovení státního orgánu (státních orgánů), které tuto zkoušku budou provádět,
- c) jednoznačné vymezení pravomoci zkoušejících osob tak, aby bylo možné tuto zkoušku provádět aktivním jednáním zkoušející osoby vůči zkoušené osobě, nikoli pouze navozením zdání situace, jako je tomu dosud,
- d) zajištění konspirace a právní ochrany zkoušejících osob na úrovni agentů (§ 158e trestního řádu), a konspiraci jejich techniky a metod provádění zkoušek spolehlivosti,
- e) zabezpečení návaznosti na ostatní právní předpisy, zejména na trestní řád, správní řád, zákon o služebním poměru, zákon o státní službě, zákoník práce atd., aby bylo možné:
 - i. dokumentaci pořízenou při provádění zkoušky spolehlivosti nepochybně použít jako důkaz v trestním řízení či v řízení podle jiných právních předpisů,
 - ii. stanovit právní důsledky negativního výsledku zkoušky pro zkoušenou osobu.

ThDr. JUDr. Leo SALVET, Th.D.

